

BMT-nin 25-ci İqlim Dəyişikliyi Konfransı

COP25 harada keçirilib?

Günel Abbas

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 25-ci İqlim Dəyişikliyi Konfransı 2019-cu il 2-13 dekabr tarixlərində İspaniyanın Madrid şəhərində Çili hökumətinin sədrliyi ilə keçirilib. Konfransda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının (UNFCCC) 25-ci Konfransı, Kioto Protokolunun Tərəflərinin 15-ci Görüşü (CMP15) və Paris Sazişi Tərəflərinin 2-ci Toplantısı (CMA2) keçirilib.

Əslində, Konfransın 2019-cu ilin noyabrında Braziliyada keçirilməsi planlaşdırılırdı. Lakin bir il əvvəl yeni seçilmiş prezident Ceyr Bolsonaro iqtisadi səbəbləri əsas gətirərək tədbirə ev sahibliyi etmək təklifini geri götürdü. Çili daha sonra irəli addım atdı və yeni ev sahibi oldu. Görüşdən əvvəl sosial bərabərsizliyə qarşı kütləvi etirazlar onu 2019-cu ilin oktyabr ayının sonunda ev sahibliyindən çıxmağa məcbur etdi. Daha sonra BMT, Çili və İspaniya arasında qarşılıqlı razılaşma ilə Çili yeni ev sahibi oldu.

COP25-i Madridə köçürmək qərarı verilməzdən əvvəl müxtəlif iqlim fəalları Avropadan Cənubi Amerikaya axın etmişdi. Noyabrın ortalarında bu fəallardan bəziləri meşə konfransında iştirak etdilər. Tədbirdə yerli liderlər, Eduardo Qoes Neves kimi elm adamları və akademiklər, Nadejda Tolokonnikova kimi fəallar iştirak ediblər. Konfransdan sonra, noyabrın 17-də Altamira yaxınlığında “Amazonia Centro do Mundo” (Amazon: Yer in Mərkəzi) adlı növbəti tədbir keçirilmişdi.

Paris sazişinin həll edilməli olan sonuncu hissəsi karbon bazarı və beynəlxalq əməkdaşlığın digər formaları üçün qaydaları müəyyən edən 6-cı maddə idi. COP24 konfransında bu məsələ ilə bağlı razılıq əldə olunmamışdı. Bu məqalə üçün bəzi siyasi qərarlar qəbul edilməli idi. Mənfi emissiya ticarəti inkişaf etmiş ölkələrin emissiyalarını kompensasiya etmək üçün Kioto Protokolu çərçivəsində həyata keçirilə bilirdi, lakin bu mənfi emissiya layihələrinin çoxu Kyoto Protokolunun əlavə stimulu olmadan baş verə bilirdi, ona görə də bu mexanizm “isti hava” kimi təsvir edilmişdir. Bu məsələ ilə bağlı danışıqlar uğursuz olarsa, 2020-ci ildə COP26-da yenidən gündəmə gələcəkdi.

Alimlərin fikrincə, danışıqlarda 2015-ci il Paris razılaşmasının həyata keçirilməsi ilə bağlı bəzi qaydalar müzakirə olunub, lakin dünyanın istixana qazı emissiyalarını nə qədər tez azaltması ilə bağlı əsl məsələ rəsmi olaraq az diqqət çəkib. Dünyanın aparıcı iqlim alimlərindən biri bu barədə xəbərdarlıq edib ki, BMT-nin iqlim fəvqəladə halının həlli ilə bağlı təcili danışıqları hələ də böhranın əsl miqyasına toxunmur.

Danışıqlar 2019-cu il dekabrın 15-də, qeyd olunan müddətdən iki gün sonra yekunlaşdı.

Noyabr ayında İspaniyanın ekologiya naziri Teresa Ribera konfransın Madriddəki İFEMA obyektlərində keçiriləcəyini elan etdi. İspaniya hökuməti COP25-i biri mavi və biri yaşıl olmaqla iki zonaya ayırdı. Mavi zonada COP tərəfləri arasında danışıqlar sessiyaları keçirilib. Bura Kioto Protokolunun Tərəfləri Müşavirəsinin 15-ci sessiyası və Paris Sazişi Tərəflərinin Müşavirəsinin 2-ci sessiyası daxil idi. Mavi zonada həmçinin QHT aktyorları tərəfindən idarə olunan tədbirlər, fəaliyyətlər və İspaniyadan kənar dövlətlər tərəfindən təşkil edilən yan tədbirlər keçirilirdi. Yaşıl zona sosial iştirakın təşviqinə yönəlmiş vətəndaş cəmiyyəti təşəbbüsləri üçün ayrılmışdı. Bu sahə üç tematik alt zonaya bölünmüşdü: biri gənclərin fəaliyyətini, ikincisi yerli xalqlara, üçüncüsü isə elm və innovasiyaya həsr olunmuşdu. Yaşıl sahənin QHT-lərdən tutmuş iş dünyasına, akademiya sponsorlara hər cür mülki aktor üçün açıq dialoq sahəsi olması nəzərdə tutulurdu.

Tədbir “Iberdrola”, “Endesa”, “Santander”, Suez, Telefonica, “Fundacion Abertis”, “Banco Bilbao” “Vizcaya” “Argentaria”, “Acciona” və “Indra” və başqa şirkətlər tərəfindən dəstəklənirdi.

İqlim tədbirləri və konkret tədbirlərin təcili hesab edildiyi bir vaxtda konfransın nəticələri məyusedici oldu. 1991-ci ildən iqlim danışıqlarında iştirak edən Alimlər İttifaqının strategiya və siyasət direktoru Alden Meyer, elmin tələb etdiyi ilə iqlim danışıqlarının fəaliyyət baxımından təklif etdiyi şeylər arasında demək olar ki, tam əlaqəni heç vaxt görmədiyini söylədi. “Greenpeace”-in icraçı direktoru Cennifer Morqan görüşü belə şərh etmişdi: “Braziliya və Səudiyyə Ərəbistanı kimi iqlim blokerləri Çilinin məsuliyyətsiz zəif rəhbərliyi sayəsində karbon sövdələşmələri apardılar”. Qərarlar iqlim dəyişikliyi ilə bağlı Qlazqoda keçiriləcək növbəti iqlim konfransına qədər təxirə salındı. Bu tədbirlərin əsas əleyhdarları ABŞ, Rusiya, Hindistan, Çin, Braziliya və Səudiyyə Ərəbistanı oldu.

Digər tərəfdən, Avropa İttifaqı 2050-ci ilə qədər tullantılarını sifira endirməli olan Avropa Yaşıl Sövdələşməsinə dair razılığa gəldi. Ölkələr, şəhərlər, müəssisələr və beynəlxalq koalisiyalar tərəfindən də bir çox öhdəliklər götürülmüşdü. Məsələn, İqlim İddialı Koalisiyaya hazırda “2050-ci ilə qədər xalis tullantıları sifira endirmək öhdəliyi götürmüş 73 ölkə, həmçinin eyni məqsədə nail olmaq öhdəliyi götürmüş 1214 aktor (regionlar, şəhərlər, müəssisələr, investorlar)” daxildir. Öhdəliklərlə bağlı bütün məlumatlar (hökumət və qeyri-hökumət) Qlobal İqlim Aktına ötürülür.